СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 50. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 1. марта, 1924. | VOL. XXXII. | No. 50. | Jersey City, N. J., Saturday, March 1, 1924. | THREE CENTS

СЕНАТОВИЙ КОМІТЕТ ПРОТИ ПОВНОЇ ЗМІНИ ІМІҐРАЦІЙНОГО ЗАКОНА

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Іміґраційний комітет сенату постановив не зміняти тої точки іміґраційного закона, котра робить рік 1910. основою річної іміґраційної квоти. Сенатовий комітет заявився за тим, щоби квота нових іміґрантів з кождого краю була зменчена з 3 на 2 проценти того числа іміґрантів, які з даного краю були тут в 1910. році. За задержанием року 1910. заявилося 7 голосів комітету, проти 3.

Комітет веде тепер спеціяльні переслухання щодо повного обмеження японської іміґрації.

ХОЧУТЬ ОБМЕЖИТИ ПРОГИБІЦІЙНИЙ ЗАКОН

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Сорок конґресменів заявило нині, що дня 4. марта сього року вони внесуть в конґресі проєкт зміни прогибіційного закона Волстеда.

Їх внесок буде домагатися дозволити виробляти й продавати вина й пива, що не мають більше як два і три четверті проценту алькоголю.

НАФТОВИЙ СКАНДАЛ РОСТЕ ДАЛІ

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Нинішнє переслухання перед сенатовим комітетом для публичних земель, що веде слідство в справі найму федеральних нафтових земель, застережених для воєнної фльоти, оберталося коло Едварда Мекліна, видавця вашінґтонської ґазети „Повста", котрий вмішаний в справі яко помічник бувшого міністра нутрішних справ Фола.

Меклін, як се видно з предложених комітетові телеграм, дав колись Фолови позичку в сумі 100,000 долярів та робив заходи, щоби затушувати нафтовий скандал перед сенатом.

ДОҐЕРТІ НЕ ЗДАЄТЬСЯ

ШИКАҐО, Илинойс, 28. лютого. — Ґенеральний прокуратор (міністер судівництва) Доґерті заявив публично, що він наняв двох визначних адвокатів бувшого сенатора Чемберлена та Ґавленда для своєї оборони на случай, якби сенат ухвалив завтра резолюцію сенатора Ґвілера, щоби проти Доґерті повести урядове слідство за надужиття власти.

З сього виходить, що Доґерті не хоче ніяк піддатися сенатови, але рішився на боротьбу.

КОНҐРЕСМЕН ХОЧЕ ОБЖАЛОВАННЯ МІНІСТРІВ

МИДЕЛТАВН, Ню Йорк, 28. лютого. — Конґресмен Ґемилтон Фиш говорив тут перед торговельною палатою, що конґрес повинен поставити в обжаловане всіх бувших і теперішних міністрів, умішаних в нафтовий скандал, а відтак віддати їх судови разом з нафтярами Доґені та Синклером.

В „Америкен Федерейшиніст", офіціяльним органі Американської Федерації Праці, появилася того самого змісту стаття голови організації, Самуеля Ґомперса.

КУЛИДЖ ГОДИТЬСЯ НА ЗАЛАГОДУ В СПРАВІ ПОДАТКОВОГО ПРОЄКТУ

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Хоча президент Кулидж заявляв кілька разів, що він не піде на ніяку залагоду в справі податкового проєкту свого міністра скарбу Мелона, він мусів тепер піддатися конечности та зробити таку залагоду, щоби вдоволити демократичну опозицію.

ҐНУЧКІ ЗАКОНИ

НЮ ЙОРК, 28. лютого. — Іміґраційний уряд допустив одного російського барона, котрий приїхав сюди з родиною вже по вичерпанню іміґраційної квоти для Росії. Барона допустили з женою, бо він стратив в боротьбі з большевиками маєток і ногу.

СКОНФІСКОВАНО БІБЛІОТЕКУ

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 28. лютого. — Підчас поліційної ревізії в одній беззаконній фабриці напитків сконфісковано повну муншайнову бібліотеку, в якій були зібрані всі книжки про виріб найріжніщих алькоголічних виробів. Коло бібліотеки був осібний будинок хемії, в якому були зібрані всякі наливки, екстракти та хемікалії до підроблювання напитків. Поліція сконфіскувала се все, але не арештувала нікого, бо цілий дім був опущений.

АМЕРИКА ПОСИЛАЄ МАРИНАРІВ НА ОХОРОНУ АМБАСАДИ В ГОНДУРАСІ

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — З огляду на те, що революційний рух у середно-американській републиці Гондурасі може грозити американському посольству в столиці сеї републики, американський уряд вислав відділ маринарів до Теґусіґальпи, щоби бути готовим на всяку можливість.

ДАЛЬШІ НЕВДАЧІ ГУЕРТИСТІВ

МЕКСИКО, 28. лютого. — Мексиканські повстанці покинули вже Пуерто Мехіко, а федеральний уряд сподіється бути до десять днів паном всего переходу Теґвантепека.

Американський уряд дістав вістку, що ґенерал Сальвадор Альварадо, один з головних командантів мексиканської революції, покинув Мексико та поїхав до Канади.

МЕДИЧНЕ ВІДКРИТТЯ

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 28. лютоґо. — Др. Вілієм Спилер та др. Чарлз Фрейзір, професори медичної школи при Пенсилвенійським університеті, оголошують винахід, який дозваляє усувати невиносимі болі, на які терплять люди, хорі на рака. Біль усувається операцією, яка полягає на тому, що переривається нерв болю.

ЗА БОНУСОМ ДЛЯ ЖОВНІРІВ.

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Демократичні конґресмени заявилися на своїй конференції за ухваленням бонуса для ветеранів великої війни.

ЗАВОРУШЕННЯ НА ТЛІ СТРАЙКУ.

ШИКАҐО, ИЛИНОЙС, 27. лютого.— Більша громада озброєних страйкарів-кравців напала на фабрики, яких робітники не покинули роботи. В кількох місцях прийшло до кровавих бійок, з яких відставлено до шпиталів кількоро людий, ранених ножами.

ДЕСЯТЬ ТИСЯЧ ЗА СМЕРТЬ МУЖА.

Стейтова лава присяжних суддів у місті Фріґолді, в стейті Ню Джерзі, засудив одну газову компанію на заплачення 10,500 долярів відшкодовання пані А. Джансоновій за смерть її мужа, котрий погиб на місци коли на нього впав електричний дріт, зірваний бурею.

ЦІНИ У ВАРШАВІ.

Обід у варшавських ресторанах коштує 1,250,000 польських марок, трамвайовий білет 250,000 польських марок.

РОДИНА У ВЯЗНИЦІ.

Стейтовий суд в Спринґфільді, в стейті Месечузетс, засудив на 3-місячну вязницю 16-літну дівчину, панну Анну Леві котра стала заниматися недозволеним виробом горівки, як за те саме її батько, а відтак її мати попали в тюрму. Тепер ціла родина сидить у вязниці.

ДІВЧИНА - РОЗБІЙНИК НАСМІХАЄТЬСЯ НАД ПОЛІЦІЄЮ.

Бруклинська поліція, котра тепер робить завзяті пошукування за дівчиною-розбійником, що доконала довгого ряду відважних розбоїв, дістала листа, який мабуть буті писаний власне сею дівчиною, а в котрому вона признається, що вона розбиває дальше і остерігає поліцію перед шуканнем за нею.

ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НЕ ХОЧЕ КАТОЛИЦЬКОГО КАЛЕНДАРЯ.

Ще минулої весни відбувався в Царгороді зїзд усіх православних церков. Тоді ухвалено, щоби в православній церкві ввести католицький календар. Російські православні епископи перші перевели були це. Та тепер, коли російський патріярх Тікон бачив, що Серби, Болгаре, Греки і Румуни не хочуть завести нового календаря в свою церкву, то і він розпорядив, щоби російська православна церква остала при старому календарі.

ГРІМ ВДАРИВ У МАРІЙСЬКУ ВЕЖУ В КРАКОВІ.

6. лютого ц. р. перейшла над Краковом велика буря з лискавками і громами, в супроводі великої метелиці. Грім ударив у Марійську вежу, впав до кімнати стражака, що саме був при сніданку й ошоломив його. Вежа трохи ушкоджена. Це вже в друге вдарив грім у цю вежу. Вперве 1912 року.

СКІЛЬКИ ПРОДУКУЄТЬСЯ ЗОЛОТА НА СВІТІ?

Продукція золота на цілому світі виносила в 1923 році загалом 72 міліони фунтів стерлінгів. В 1922 році ця продукція винесла лише 64 міліони.

НОВЕ СЕСТРИЦТВО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

В місцевости Деррі, в стейті Пенсилвенії, зорганізувався новий відділ Українського Народного Союза. Є ним Сестрицтво Успенія Пречистої Діви котре стало 303. відділом нашої організації.

Сестрицтво почало своє істновання з 15 членів. Остаточні заходи коло зорганізовання товариства мали не мало трудностий, головно через величезні сніги в сій околиці. Остаточно відбулися перші, основательські збори сестрицтва, на якому вибрано перший уряд відділу, в склад котрого увійшли: пані Марія Королевят яко предсідателька, п. Катерина Байц яко секретарка, Анна Баран яко касієрка.

Товариство заподається дуже добре. Зараз після перших зборів богато других жінок заявило свою волю приступити до сестрицтва.

ПОЖЕЖА У ЛЬВОВІ.

На Замарстинові згоріла фабрика меблів Т. Кендзора. Страта виносить кількадесять міліярдів.

БОРОТЬБА ЗІ СЛОНАМИ В УҐАНДІ.

Ґуверне Уґанди сер Джефрей Арчер звербував більше европейських мисливців, щоби прогонити а то й вбивати череди слонів, які нищуть тамошнє жниво. Слонева кість убитих слонів є власністю губернора. Сер Сідней Гермер із природничого відділу при Британському музеєви, пише про це в „Цестминстерській Ґазеті" м. м. таке: „Прикро було би, колиб у Східній Африці пляново винищили слонів. Щороку африканських слонів є все менше. Тому чотири роки ґувернер Північної Африки велів прогнати слонів у нетрі (джунґлі) Адо. При постепенній цивілізації Африки слонів й так зовсім вигинуть, тому слід старатися заховати цю породу можливо якнайдовше. Слони, яких тепер проганяють із Уґанди, це мабуть частина цієї череди, яка втікає перед людьми вже три роки. На такій втечі гине богато слонів, бо люде по дорозі стріляють їх.

ТРАҐЕДІЯ НА МОРІ.

З Норвеґії звідомляють про страшну траґедію, яка розіґралася на Північному морі. Трьох людей виїхало моторовим човном із Лярвіка на прогульку. Мотор підчас подорожі зіпсувався, і човно викинуло на отверте море. Подорожні не мали ні що їсти ні пити. Не стрінули теж ніякого корабля, що забрав би їх. Щойно після девять днів виратував їх німецький рибацький корабель „Ґрім". Один із подорожніх умер уже був із голоду, два інші були такі виснажені, що вже самі не в силі були війти на поклад корабля „Ґрім". Безпереставку — так оповідали виратувані — вдаряли фили на човно й заливали його, так що вони мусіли випомповувати воду без упину. Семого дня їх товариш сів на лавку, там умер і так замерз. Там оставав як мерлець два останні дні.

КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА.

„Червоний Шлях" (ч. 6—7) доносить, що Науковий Комітет розроблено інструкцію розділу майна бувш. Київсько-Печерської Лаври між Народніми Комісаряатами: Соціяльного Забезпечення та Народньої Освіти. Всі будівлі, памятники мистецтва, все майно Києво-Печерської Лаври переходить у розпорядження Наркомосу УСРР. Наркомос виділяє з майна для потреб Київського Відділу Соціял. Забезпечення ті будівлі, що не мають особливого художнього значення. Інструкція затверджена головою Раднаркому УСРР. (Літопис).

З. К.

АРХІВ КНЯЗЯ РЕПНИНА.

На зборах „Наукового Товариства" у Полтаві виголосив др. І. Ф. Робаків реферат про архів „малоросійського генерал-ґубернатора" кн. Репнина. В архіві винайдено між иншим великий матеріял до землеволодіння на Україні, матеріяли до козацької старшини й літературні памятники кінця 17-го століття. Дальше знайдено рукопис, можливо, що автограф „Хустини" Шевченка, автографи листів Сковороди й два старі списки „Оди до князя Куракина" Котляревського. (Літопис).

З. К.

УПАДОК НАУКИ.

Останніми часами пишуть німецькі часописи, що більше число університетів у Німеччині зачинено з причини браку всяких матеріяльних засобів.

НІМЕЧЧИНА ВІДКИДАЄ ПЛЯН ДОСА ПРО КОНТРОЛЮ ЇЇ ФІНАНСІВ

ПАРИЖ, 28. лютого. — Комісія знавців під проводом ґенерала Доса у своєму звідомленню про фінансове становище Німеччини каже, що вона заявляється за міжнародньою позичкою для Німеччини, під умовою, що Німеччина віддасть яко запоруку на сю позичку свої зелізниці.

По думці комісії позичаючої держави мали би назначити контролю над зелізницями і другими державними монополями в Німеччині, а також над її буджетом.

Се представила комісія німецьким урядовцям у Берліні, але вони відказались приняти сей плян.

Комісія вважає сю контролю за першу умову для праці задля уздоровлення фінансів Німеччини, одначе Німці не хотять зійти до ролі теперішньої малої Австрії і відкидають сю умову. Власне через се можуть розбитись усі заходи комісії Доса.

СУМНІ НАСЛІДКИ ФРАНЦУСЬКОЇ ОКУПАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

ПАРИЖ, 27. лютого. — Тутешній соціялістичний дневник Ль Юманіте пише, що Франція за рік стратила на окупації Рурщини 73,000,000,000 франків. Се обчисляє він на основі спадку франку, який тим побільшив заграничні довги Франції.

КОШТИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 28. лютого. — Міністер „увільнених областий" Рейбель заявив нині у французькому парляменті, що французьке правительство заплатило вже на відбудову сторін знищених у війні понад 52 міліярди франків.

ПУАНКАРЕ І ТАЙНІ ДОКУМЕНТИ ПОЛІЦІЇ

ПАРИЖ, 28. лютого. — Премієр Пуанкаре спротивився дискусії в парляменті над тайним звідомленням поліції про справу вбивства сина французького рояліста Леона Доде. Він загрозив уступленням, як палата згодиться на читанне і палата не згодилась.

МЕКДАНЕЛД ПОВАЛИВ БЕЛЬҐІЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО

ПАРИЖ, 28. лютого. — В тутешніх дипльоматичних кругах кажуть, що сей британський премієр Мекданелд повалив бельґійське правительство Теніса.

Він, кажуть, хотів розбити французько-бельґійську спілку, щоб ослабити премієра Пуанкаре.

ЗА РІВНОУПРАВНЕННЄ ЖЕНЩИН В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 28. лютого. — Посли з Партії Праці мають внести в палаті громад законопроект про рівноуправнення женщин з мущинами при виборах. Тепер в Англії мущини мають виборче право у вісі 21 літ, а женщини у вісі 30 літ.

ГЕНДЕРСОН ВИБРАНИЙ ПОСЛОМ

ЛОНДОН, 28. лютого. — При доповняючих виборах в Борнлі вибрано послом до парляменту члена Партії Праці і міністра в кабінеті Мекданелда, Артура Гендерсона.

Сим вибором виборці заявились за ревізією версайського мирового договору, бо під сим кличем ведено аґітацію за Гендерсоном.

ВОЄННИЙ СТАН В НІМЕЧЧИНІ СКІНЧЕНИЙ

БЕРЛІН, 28. лютого. — Нині вечером оголосив президент Німеччини Еберт проклямацію, в якій заявив, що воєнний стан в Німеччині скінчений.

УГОРЩИНА ПРИЗНАЄ РОСІЮ

БУДАПЕШТ, столиця Ґгорщини, 28. лютого. — В тутешніх урядових кругах заявляють, що угорське правительство небаром признає російське совєтське правительство. Воно має признати зараз по Австрії.

ТРОЦЬКИЙ ХОЧЕ „ВОЕН І ПОБІД"

РИГА, столиця Латвії, 28. лютого. — Дня 24. лютого була в Москві конференція „червоної армії" з нагоди 6-ліття її основання.

Із сього приводу Леон Каменев заявив, що „червона армія" в поганому стані, а особливо лихий стан воздушної фльоти.

Леон Троцький прислав на конференцію телеґраму з Кавказу, в якій каже, що скоро вернеться на своє давне становище готовити армію „до будучих воен і побід".

ВИБОРИ ДО ЧЕСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСИ

ПРАГА, 16. лютого. — Чесько-словацька рада міністрів постановила розписати на день 16. березня (марта) с. р. парляментарні вибори на Підкарпатській Руси. Має бути вибраних 9 послів і 4 сенаторів.

Для Підкарпатської Руси ся подія має велике значіння, бо се перший крок до здійснення автономії. Вислід виборів мусить показати, наскільки поодинокі чинники в краю, зокрема українські, підготовлені до політичного життя.

ЗІНОВЄВ ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКУ РЕВОЛЮЦІЮ

МОСКВА, 28. лютого. — Голова московського „третього інтернаціоналу" Г. С. Зіновєв заявив нині, що він мусить остерегти комуністів, аби не думали, що клопоти совєтської Росії вже скінчились ізза призпання її деякими великими державами. Він завважив, що боротьба між совєтською Росією і буржуазними державами триває далі.

З нагоди пятиліття „третього інтернаціоналу" він сказав, що червоні прапори вже повівають по цілому світі, та що хотяй світова революція не вдалась, то бодай захопила вона 6-ту часть світа, якою є Росія.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ХТО ЗА НИМИ?

Головна Канцелярія Українського Народного Союза дістала від п. Катерини Байц з Деррі, Пенсилвенія, повідомлення, що завдяки її та пару других рухливих громадянок вдалося там зорганізувати новий жіночий відділ Українського Народного Союза. Відділ уже має 15 членкинь, вибрав собі уряд, дістав чартер від організації, веде запомогову роботу. Називається він буде Сестриство Успенія Пресвятої Діви, відділ ч. 303.

В той спосіб в ряди свідомої української армії свідомих батьків та матерій вступає новий карний відділ, нова кадра борців. Увесь Український Народний Союз витає нове сестриство як новий додаток до своєї сили, як нове скріплення численних рядів нашої організації. Другі відділи Українського Народного Союза витають в новім відділі нового борця за велику запомогову ідею, за яку Український Народний Союз бореться вже 30 літ.

Витають нове сестриство спеціяльно мужескі відділи нашої організації. Вони радуються, що українське жіноцтво йде за примiром поступового жіноцтва других народів та починають обєднувати жінки в товариства, в котрих українське жіноцтво правиться само собою. Мужескі відділи знають, що деякі з членкинь нового відділу з браку такого відділу були приступили до мужеського відділу, але мужескі відділи не мають ніякого жалю з приводу зорганізовання осібного жіночого відділу, бо мужескі відділи знають, що власне через організованнє осібних сестрицтв та жіночих відділів ділянням українським жінкам удасться зробити і для Українського Народного Союза і для українського жіноцтва більше, як через загальні відділи.

Члени Українського Народного Союза витають нове сестрицтво та з сьої нагоди відкликаються до жіноцтва по цілій американській Україні: Хто дальше?

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

Праська „Трибуна" містить обширний реферат про збори, які відбулися в салі праської Міщанської Бесіди". На зборах відчитано реферати про сучасне положенне українського шкільництва на всій українській території. Літерат Бочковський зазначив у своїй промові, що в самій Чехословаччині, де не 2,000 українських учнів і велике число професорів, істнують дійсно правильні українські високі школи: вільний університет, господарська академія, педагогічний інститут і мандрівні фахові курси. Вони всі успішно працюють при моральній і матеріяльній помочі чесько-словацького правительства. Це велике культурне і добродійне діло чесько-словацького народа й держави означає здійснювання справжньої славянської взаїмности, в дусі ідеї Колляра. Вагу цієї чеської допомоги дасться оцінити тоді означити, коли українська еміграція могти-ме на батьківщині використати всі ці культурні цінности, які здобула в Чехо-Словаччині.

НОВА ФИЛЯ АРЕШТОВАНЬ У ГАЛИЧИНІ.

Від початку лютого с. р. у Львові і на провінції в Галичині арештовання не вгавають. Арештують під ріжними „закидами", то за належанне до українського університету, то за „большевизм", то попросту за недоказані „вивротове пшеціфпаньстове дзяланє".

В Коломийщині арештовано відразу понад 30 Українців, м. і. адвоката д-ра Івана Ганкевича. Арештують дальше.

В Станиславові переводили ревізії в „Українській Бесіді", „Просвіті" й ін. Позамикали організації У. С. Д. П.

В Золочеві також переведено ряд ревізій та арештувань. М. і. арештовано сина українського генерала Тарнавського. Такі-ж ревізії й арештування переведено в Зборівщині.

Ціль арештовань звісна: здавити і так уже пригноблене українське національне життє; залякати населенне; позамикати українські інституції.

Сю ціль хвилево можуть польські окупанти осягнути, але на довший час вони стратять, бо тільки побільшують вибуховий матеріял проти Польщі. Однаке вони відай підсвідомо збагають, що Польща і так істнує лише хвилево.

ВАТАГИ НА ВОЛИНСЬКОМУ ПОГРАНИЧІ.

На Волині з початком лютого с. р. нападали сюза советського кордону більше разів ватаги на пограничні фільварки на Волині.

Польські газети пишуть, що ціллю тих нападів „непокоїць польске креси".

Проводять цими відділами часто люди, що походять з Галичини, ба навіть бувші постерункові „паньствовей поліції". Частенько забирають закордон своїх бувших товаришів поліціянтів, або коли мали з ними „порахунки", розраховуються з ними на місці. Карають їх смертю.

Сі відомости подає польська преса, тому не звісно, скільки в них правди.

В кождому разі — се один з доказів, що „рисьна граніця" не є жадною польсько-російською границею, а тільки не загоєною раною України, яка не загоїться поти, поки на українській території ще останеться нога польського або російського салдата.

ПІД БАГНЕТАМИ.

На всіх фотографіях, які дійшли з Москви в звязку з похороном Леніна, звертає на себе увагу одна цікава подробиця: багнети.

Несуть Леніна з Горок у Москву, труна покрита чорним оксамитом, несуть її Каменев, Дзержинський та інші достойники, а кругом — багнети.

Народ суне лавою, подивитись на виставлене напоказ Ленінове тіло. Довга низка людей ріжного віку й стану. А другом — багнети.

І на який би ви образок не поглянули, який би момент з похоронних церемоній ви не взяли — все лізуть в очі багнети, багнети й багнети. Скрізь ви бачите, як молоді червоноармійці своїми найженими багнетами охоронюють „найсвобіднійшу в світі" владу від „найсвобіднійшого в світі" народу.

Фотографічна плита брехати не вміє. Вона схоплює те, що є в дійсности. Вона отже дає дійсний образ тих відносин, які панують у совітській державі між владою та народом.

Постійне напруженнє, постійне чатування з обох боків, постійний страх гнобителя перед гнобленими й навідворіт. І навіть перед маєстатом смерти не спиняється ця обопільна ненависть.

І поруч з цим — лемент і стогін офіціяльних плакунів і біснуватих:

„Він був диктатором у найкращім розумінні цього слова" (Бухарін).

„Такої людини, деміюрга в буквальнім розумінню цього слова, творця нового світу, здається, досі не було: він — єдиний у своїм роді великий і найбільший чоловік" (Ротштайн).

„Могила Леніна — колиска свободи цілого людства" („Правда").

„Відколи стоїть земля, вона ще не знала такого мужа" (Морозов).

Червоний синод православної церкви: „Великі небіжчики часто на протязі віків промовляють до розуму й серця людства довше, ніж живі. Хай же й ця віднині безсловесна могила стане голосною трибуною з роду в рід для всіх, хто бажає собі щастя".

Вороніж: „Робітники вийшли стихійно на вулицю. Місто в чорних прапорах".

Тифліс: „Вигляд міста — незвичайний. Ціла людність вийшла на жалібну демонстрацію. Серед демонстрантів видніються групи селян з вилами й сокирами".

Харків: „Встаньте, товариші! Ілліча опускають у могилу".

Кременчук: „На жалібним засіданні 30 робітників і 8 підлітків подали заяви, що хотять записатись у партію"...

І так далі, й так далі, без кінця й краю.

Для чого-ж тоді, в такім разі, стільки багнетів?

„Визнання з боку Англії є для нас дуже цінним, я хотів би в нім бачити доказ того, що світ стає на новий шлях, що він хоче довести до порозуміння між европейськими та азіятськими народами".

Це — з промови нового совітського президента Рикова до представників світової преси.

„Між европейськими та азіятськими народами"... У цім необережнім, але правдивім словечку криється й відповідь на запитанне: для чого стільки багнетів?

В Азії все так, в Азії раз-у-раз панували такі відносини між владою та народом. Влада стріляла й мордувала, а народ падав на коліна й репетував: „Ваші ми душею й тілом!"

Ленін справді був великою людиною. Він не тільки отримав перемогу над часом — відкинув Росію на двісті літ назад, але отримав перемогу й над місцем — відкинув Росію з Европи в Азію.

І для того — стільки багнетів на його похороні. Щоб захистити „здобутки революції".

ДОПИСІ

НОРТ ФРЕНКЛИН, КОНН.

Створім велику силу!

Мені приходять дуже часто на думку слова, які говорив мені священник, коли я женився. Він спитався мене, чи я розумію, що життє чоловіка є як день, що у ньому є рано, полудне і вечір. Відтак він розсказував, що рано є тоді, як чоловік родиться, полудне, коли жениться, а вечір, коли приходиться вмирати.

Коли думаю про це, то мені бачиться, що ціла молодість це є рано, а цілий дорослий вік, коли чоловік у самій силі віку — полудне та що старечий вік подібний до того заходу сонця, який щодня достерігаємо. І як день ід дневи неподібний, так і людське життя неоднакове. Одного життє, наче погідна днина, від уродження до самої смерти. А у другого, як в тій приповідці: „не було добра змалку, не буде й до остапку". А ще в иншого воно переплітається, як та погода в марті. Від часу до часу заблисне ясно сонічко, наче уже весна, а зненацька закурить знова снігом і заверне буря, наче і не може бути инакше. І оттак найчастіше складається той людський вік: переплетений радощами і горем, як той вінець з цвітів, та терня.

А вже для нас, Українців, ті колючки у нашій доли запевнені. Хочби і найлучше особисте щастє зложилося, хто із нас не відчуває тої біди, яка морем горя заливає наш рідний край? Кілько даремних сліз пролляла і наша еміграція в Америці? Не може бути повного щастя тоді, коли знаємо, що богато наших людий гине з нужди та голоду, або вбиваються катами за це, що бажуть жити свобідними людьми.

І коли бачимо свою безсильність їм помогти, не можемо радіти, що самі живемо у свобідним та щасливім краю.

Та проте моя думка така, що журбою ні собі, ні їм не доможемо. І це бачу також, що з заложеними руками не ждати нам, чекаючи, що час злагодить наш біль і смуток цілого народу. Ми зробім це, що можемо зробити і аж тоді скажім собі, що сповнили свій обовязок. Найперший нашим обовязком є створити напроти нього силу!

Ця сила є в організації. Колиж поглянемо на історію нашої еміграції, то побачимо, що ми вже пережили ріжні спроби організації, а задержалася могучою тільки одна спроба, а саме через У. Н. Союз! Коли всі Українці злучаться колись біля У. Н. Союза, тоді сповнять найперший обовязок супроти своєї нації. Від самого ранку життя потреба зачинати. Коли не хочемо, щоби наші діти забули цілком, із якого народу, вони походять, коли бажаємо, щоби і слідуюче покоління, яке тут вродилося і виростає, дало свою поміч у ввизвольних змаганнях України, впишимо їх із малку до У. Н. Союза.

Кождий з нас знає, що наша організація є найсильнішою під всяким зглядом. Своїми фондами вона стоїть вище від всіх того рода інституцій і то не тільки українських. У. Н. С. перебув вже давно всякі еміграційні бурі і нині стоїть, наче скала, на одним принципі, а це всеукраїнська організація для всіх Українців, без огляду на віру і партійні переконання. Кождий Українець, коли він національ, цебто, коли він стоїть за правом Українців мати свою незалежну державу і собою вибрану владу, може бути членом У. Н. Союза.

Осередок і почин для всякої народньої роботи все виходить із У. Н. С. Я не стану говорити про всі добродійства, про забезпечення родин, про У. Н. С. як опікуна і добродія в нещастю. Про це вже знають усі і знають добре, що жадна друга організація не дає такої певности і стільки добра, що дає наша організація. Що це не пуста перехвалка, а цілковита правда, хай кождий осудить хочби із тих звітів, які подає У. Н. С. і другі організації. Це не штука мастити словами, але коли говорять числа, то побачимо ясно, що майно У. Н. С. в відношенню до числа членів є таке, що жадна друга організація того рода такого обеспечення не має.

Однак це суть річи звісні усім і ніхто, зі здоровим розумом, не годен цій правді заперечити.

Мені однак на думці не тільки фінансовий бік справи. Мені бажається бачити усю нашу еміграцію, в У. Н. С. і длятого, щоби створити нашу національну силу в Америці. І я думаю, що до того ми ідемо скорим кроком наперед. Українці в Америці показали себе свідомими людьми, коли тисячами вступали в члени У. Н. С. в минувшім році. Але не слід засиляти справи і чутися вдоволеними з гарного вислідку відбувшоїся кампанії.

Поти не спічнім, аж доконаємо свого, а саме, що на нашій еміграції не буде ніодного Українця, який би не належав до У. Н. С. з цілою своєю родиною.

Тоді і лише тоді наш голос буде могучий в обороні нашої старої вітчини і таксамо буде кріпкою та поміч, яку ми зможемо подати для України.

Хто бажає Україні добра, хай поможе створити як найсильнішою нашу організацію: У. Н. Союз!

Лемко Никифор Дурняк.

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

Вистава „Чорноморців".

Наглядним доказом, що український народ є усюди, однакий, деби й не прийшлося йому жити, є його мова і її однообразні звичаї в його щоденним життю. Жаден другий, великий нарід, не є такий односкладний у своїм думанню, у своїм розумінню життя, у своїх поглядах на світ, на його радощі і болі, як український. Як примір можна навести хочби це, що ми, Галичани, виставляємо залюбки театр. представлення, які зложені на підкладі життя на Придніпровю або й дальше, як н. пр. на Причорноморю. І хоч яка це далека від нас сторона, які відмінні умови життя, всеж таки ми бачимо всюди таких самих людий, як і в нас, з тою самою вдачею, норовами і мовою. Томуто ніякі кордони, ніякі штучні ділениці не розділять українського народу ніколи. Від Кавказу поза Бескид ми є оден нарід, який поти не успокоїться, аж поки не задоволить свого непереможного стремління, щоб жити разом, незалежним, свобідним життєм, у своїй власній державі.

Вище наведені думки висказав український католицький священник в Рачестер, Н. Й., о. Турула, заки піднесласа занавіса, перед першою дією оперети „Чорноморці".

Доказом, що пан-отець порушив справу, яка є у серці кожного Українця, а саме, що у всіх нас, хоч і на еміграції, є болюча туга за злукою усього українського народа, була ця буря оплесків, яка привитала його вступне слово.

Представленнє відбулося 3-го лютого, у церковній гали, яка виповнилась у щерть, хоча і не було передтим великого оголошення.

Його вибрав і приготовив аматорів місцевий дякоучитель Ф. Грушецький. Вистава випала дуже гарно.

Головну ролю, Марусі, відограла д-ка Юлія Швець, яка чарувала своїм голосом і грою. Як любовник, Іван, грав д. І. Головка, який вивязався зі своєї ролі як найкраще. Д. Василь Кик, в ролі Кабиці, д-ка Михалина Пичак, в ролі наймички, д-ка Селля Бояновська, як Кулина, д. В. Гранковський, в ролі мужа Цвіркунки, д-ка М. Питулей, в ролі Драбинихи, д. Ст. Свирида, в ролі сотника, д. В. Британ, як козак, д. В. Куций, як другий парубок і д-ки С. Головка, Анна Петрів, Гася Бігус, Марія Соколовська та Марія Климців, як дівчата-дружки — усі відіграли свої ролі вповні гарно.

Мусимо піднести особливе знаменнту гру д-ки Олесі Дідошак, яка відограла ролю Цвіркунки, як не могла ліпше. Мусимо ще й додати, що д-ка Дідошак живе на фармі, віддалені 50 миль, та що вона не жалувала свого часу і труду, щоби тільки представленне удалося. Таксамо мусимо висказати подив і подяку д-ці Марині Питулей, яка є матерію великої родини, а проте ходила як найправильніше на проби, даючи другим приклад, як треба сповняти громадський обовязок. Треба також віддати заслугу диригентови д. М. Юрковому за його гру на скрипці і д. Ів. Гнаткови за гру на корнеті — загалом усім аматорам і тим, що подбали, щоби це представленне вийшло як слід.

Нехай тих кілька рядків буде заохотою до нових трудів для наших аматорів, а заразом подякою задовленої публики, яка відчуває правдиву вдячність, коли бачить гарну штуку, гарно виконану.

Присутний.

ГЛЕНВУД, ПА.

По 1.00 зложили: М. Гуркало, Г. Хлиста, Г. Токай, Т. Баган, І. Пужак, Д. Хлиста, І. Кориновський, Г. Токай, Л. Чорнотович, П. Котула, Т. Данилик, І. Рідош; по 50 цнт.: М. Жуковський, В. Бохонок, М. Юрків, Н. Кавка, Є. Карпа, Н. Федишин, М. Бережанський, С. Жуковський, Т. Калинський, М. Трач, І. Бережанський, Н. Ґогняк, М. Котула, Л. Крупняк, Н. Бохонок, М. Боган, П. Закалата, Т. Котула, М. Худий 45 цнт.; П. Довжецький 30 цнт.; по 25 цнт.: Н. Бохонок, Г. Геряк, І. Камінський, Н. Рештун, Н. Баган, К. Кузяк, Л. Макар, В. Кочерзяк, В. Кузяк 15 цнт.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Український Театр в Ню Йорку.

Одною з проявів української еміграції є свій Театр. Се є нашим буттям, бо Театр — се зеркало душі і культури народа. В театральному мистецтві гармонізуєся усе — а то: малярство, поезія, музика, спів і танець. Усі ті чинники вдарять на душу кождої людини. Вобзджують наші бажання, наші стремління і наші змагання, вони горять наші зболілі душі. Така інституція, як Театр є потрібна, так само як школа. Театр се школа, бо в ньому вквязуються злі і добрі сторони життя і наводить на путь Правди.

Театральне мистецтво дає усе, тому не може бути партійним — одним словом не узнає таких границь.

Бо в противному случаю невідповідалоб свому завданню. Найкраще відповідає тоді, коли має вишколених працьовчиків, які передають творчість глядачам. Кождий глядить духового вдоволення а находить в мистецтві. Де ми не жилиб, то нам воно потрібне. Без нього неможемо обійтися.

Деякі з нас вже довгий час на еміграції, а не можуть позбутися того з чим зрослись на Україні. Тим більше що культура всего людства не може обійтись без української.

Деякі з громадян міста Ню Йорку оснували свій Театр. Для співпраці заангажовано відповідних фахових людий з сеї области.

Режісерство обняв п. А. Шабельський, а музичну часть п. М. Юрикора.

Дружина театральна складається з понад трийцять осіб. На перші ролі заангажовано п. Михаїла Швеця, звісного артиста київської опери; паню Ю. Шустакевичеву, бувшу артистку львівського театру; паню А. Я. Кочубей, артистку київської опери. Також п. Грицька Правдюка, грімкого барітона з Полтави; п. Волод. Лаврищка, звісного драматичного тенора; п. Мих. Зазуляка, звісного української еміграції співака та других.

Зорганізовано дві секції а то, драматичну і оперову, та організується своя орхестра. Декораціями занявся артист-маляр Михаїл Роздільський. Одним словом постараноcя всего, чого потрібно для такої інституції як Театр.

Для розвитку українського мистецтва є конечна піддержка українського громадянства в Америці.

Американці, люблячі мистецтво, дуже заінтересувалися українською оперою, котру хочуть показати для своєї публики.

Сепан Бурлака.

Ню Йорк, 27. лютого, 1924.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Коляда для Інвалідів і потерпівших від ляцьких нападів.

Заходом „Українського Жіночого Запомогового Товариства" уладжено коляду на допомогу укр. інвалідам у Львові. Колядою занялися членкині тов-а, добродійки: Сурович, Е. Тарновська, Ю. Семенюк, Ю. Галушка, М. Ковальчук, М. Іванишин, А. Карач, Ю. Юревич, Ю. Шустакевич і М. Бучак.

Жертви зложили слідуючі по 2.00: о. Повятишин, П. Варніцька, М. Шустакевич, Пазюк, С. Дзера і П. Рубас; по 1.25: Г. Романко і Кропніцька; по 1.00: А. Руда, В. Мельник, Д. Карач, В. Добущак, М. Рудий, Д. Гриців, А. Печений, З. Літвінський, О. Паньків, В. Варніцький, П. Ковальчук, Н. Яцентий, А. Руда, Г. Степчук, С. Фамула, Т. Юревич, Л. Горман, Хоміцький, М. Ґрентус, В. Драґон, Г. Врошляк, Я. Завуля, С. Чорненький, М. Маслюк, А. Василишин, А. Куций, І. Хазчевський, І. Піцек, В. Васильків, Т. Якимщик, Т. Борачок, М. Наумчук, Т. Олійник, Е. Ковальчук, П. Ґураль, Ф. Монастирська, М. Козуб, А. Соловій, С. Сас, П. Гемчик, В. Ткач, Т. Москалюк, А. Ксенич, І. Коцан, Й. Варніцький, І. Малецький, Каськів, П. Соколовський, М. Соколовський, П. Романишин, М. Гонська, Романків, Владика, Вардаль, Олійник, Стецьь, Сурма, Дзендзор, Савчук, Савіцька, Ґозацка, Конопада, Кузьма, Трутяк, Макович, Воробець, Веренчук, Починок, В. Кобрин, Румянчук, І. Зоет, А. Білас, Семенюк, М. Соколовський, І. Височанський, Сидорович, А. Бакун, І. Новак, А. Чайківна, А. Ґульдевич, І. Бакун, Шумейко, К. Питишок, І. Плакса, С. Бойко, В. Борищук, Г. Махенко, М. Славута, Андрусишин, Ґіба, Галушка, Онищук, М. Вишиваний, А. Шумська, В. Тимчишин, М. Мельник, М. Плішка, І. Захарко, М. Іванишин, М. Горбач, С. Ворчик, В. Кузів, Л. Бучак, М. Кузів, Др. Л. Цегельський, Весолович і І. Сторожук; С. Кізів 95 цнт.; по 75 цнт.: М. Багрій, Школяр і Мрикало; по 65 цнт.: Куйбіда; по 50 цнт.: Маланьчук, С. Головчак, С. Савчин, А. Будник, Ф. Чорна, Беднарський, В. Довбущак, К. Кодла, Тирищук, Магусяк, П. Козак, М. Коцап, Й. Коброчинський, Данило, А. Маувоч, Й. Воробець, М. Сікорська, Д. Салабай, С. Карпо, Канарок, М. Маселко, Н. Гуменюк, Слома, Ткач, Животко, Скібяк, Данилевич, Злобіцка, Лобор, Теньґа, Гарасимчук, Даляр, Ґвязда, Дорошенко, Гитота, М. Псюк, Маркова, Ліпчинська, І. Крайц, Н. Дольник, М. Бардаль, Т. Шрамовяш, Г. Горішний, Н. Кутний, Ю. Бойко, Ф. Рудий, Д. Соловіна, С. Гарцуля, Н. Нагірний, К. Яцусь, Н. Бурбеля, Г. Дворянин, Н. Фридорик і А. Пришляк; М. Мороз 40 цнт.; М. Голубовський 35 ц.; по 25 цнт.: Бабяк, Чуй, В. Гордій, М. Павлюс, Воробець, Кюбик, Колодій, І. Манківський, М. Хоміцький, Дмитрів, Каруза і Л. Фурда; також і дрібні датки.

Разом з коляди $157.45. З того вислано потерпівшим від ляцьких нападів $10.00 до П. Вотта село Козаки, $10.00 до Р. Суровий, село Гамария, повіт Цішанів, в Галичині і $137.00 до Союза Українських Інвалідів у Львові. Разом $157.00. Гроші вислано через Укр. Еміграційне Бюро, які будуть виплачені в долярах.

Всім жертводавцям Українське Жіноче Запомогове Т-во складає сердечну подяку.

М. Бучакова.

С. С. ПІТСБУРҐ, ПА.

Коляда на часопис „Молоду Україну".

Добрі наші шкільні діти ходили колядувати на часопис „Молоду Україну". Щирі патріоти України зложили на їх руки жертви як слідує: І. Галевич 3.00; В. Коваль 2.50; по 1.00: Н. Войтович, І. Флейшер, В. Котула, Д. Онуферко, С. Яґелло, Т. Фарботник, М. Савицький, І. Ганяк, Д. Мащак, П. Крохтак; по 50 цнт.: Хома, Я. Шедний, Музика, К. Цуняк, М. Горошко, В. Гавриляк, В. Саладяк, Товарніцький, С. Петришин, П. Галапас, Лесяк, Блий, А. Главка; по 25 цнт.: І. Саладяк, М. Гаврилик, М. Терлецький, Паславський, Н. Годяк, А. Маховський, Г. Ревть, Чижевич, М. Дудяк, Кусень, Ґреб і І. Мащак 35.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошеня до часописи „Свобода", требa рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням будуть ласкаві за кожде написане в оголошенне одно слово числити 2 ц. коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Ся постанова входить в життя 1. грудня б. р. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміістрації „Свободи" 5-6 день перед днем оголошення в часописи, так що колиби вимагалось чого потреба, був час порозумітись з сторонами. Сторони котрі не схочуть пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошеня чи оголошень.

Адм. „Свободи"

КУРСИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В лютому сього року при „Українськім Слові" засновуються курси позашкільної освіти. Скрізь на всім просторі нашої землі народ наш веде уперту боротьбу за рідну школу, але вороги наші добре розуміють, що школа для нашого народу — се смерть для їхнього панування і тому то всі зусилля їх направлені на те, щоб позбавити народ наш освіти. Але народ наш мусить побороти всі перепони і мусять бути ужиті всі способи до освіти. Одним з могутних способів для освіти — є курси позаочної освіти. В Европі і Америці істнують десятки таких огнищ навчання, і спосіб позашкільної освіти вже довів свою величезну придатність для широкого розповсюдження знання. В Америці істнують такі курси десятки років, налічують сотки тисяч учнів, і дали освіту декільком міліонам людей.

Такогож роду позаочні курси засновуються тепер при „Українськім Слові". Суть тих курсів полягає в тому, що освіту од них може здобувати всякий, де б він не проживав. Своїм учням курси посилають уроки і до кождого уроку додають з одного боку інструкцію, як урок учити і на що треба звернути особливу увагу, а учень мусить прислати курсам відповідь. Сю відповідь проглядає на курсах відповідний інструктор, виправлює помилки, відповідає на запитання учня, пише вказівки і т. д., і таким чином між учнем і курсами витворюється живий звязок.

Після закінчення науки, учень пише іспитову роботу по завданню курсів і курси видають відповідне свідоцтво, що учень закінчив на курсах науку.

В першу чергу курси відкривають науку гімназіяльної науки, щоб допомогти всім, хто б де не проживав, здобути середню освіту. Після закінчення навчання, курси будуть допомогати учневі здати іспит перед українською іспитовою комісією в Берліні. Свідоцтво ж сеї комісії дає право вступити без іспитів в вищі школи Німеччини, Австрії і Чехословаччини.

Разом з наукою в обсягу середньої школи, курси відкривають ряд окремих предметів, щоб допомогти спеціялізуватись своїм учням в тій чи иншій галузі знання. В першу чергу будуть відкриті курси електротехніки, практичної математики, бухгальтерії, сільського господарства, машинового креслення, бібліотекарської справи і т. п.

Постанова навчання буде така, щоб кождий здобувши науку в тій чи иншій галузі знання, міг її практично використати і ужити для зарібку. В Америці майже десятий робітник по статистиці подібних курсів здобував або здобуває науку на таких курсах і се не тільки повисшує його загальний розумовий рівень, але значно удосконалює його фах і допомагає здобувати висшу платню.

Курси при „Українськім Слові" так само ввійдуть в зносини з рядом заводів і ріжних установ, які зможуть приймати на практику тих, що закінчили ту чи другу фахову науку на курсах.

Всі програми та проспекти в найблизшому часі можна вже буде одержувати од курсів, але вже і тепер бажано б було, щоб всі, хто цікавиться сею справою, зголошувались до курсів і надсилали їм свої побажання і думки по адресі:

„Ukrainske Slowo", Buch- und Zeitungsverlag, G. m. b. H., Berlin-Schoeneberg, Hauptstrasse 11, Курси позаочної освіти".

Курсами будуть керувати: проф. В. Коваль, др. З. Кузеля та проф. Б. Лепкий. (Літопис).

В. К.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Димитрія, від. 301, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, 2. марта, о годині 1. пополудни в гали церковній при Ірі і Робей. Кождий член повинен явитись і привести нових членів. Довгуючі члени повинні явитися і вирівнати свої залеглости. Також є важні справи до полагодження. — Н. Слівінський, фін. секр.

НЕ ГОВОРИ НІКОЛИ ПРО СМЕРТЬ ПЕРЕД ХОРИМИ

Радять це всі лікарі, бо думка про смерть найбільше шкодить хорим. Один лікар у свойому шпиталі заборонив взагалі говорити про смерть. Каже, що від тоді вмірає йому менше хорих. Дивне то, але правдиве. Людське тіло складається із малесеньких частинок, т. зв. комірок (клітин). Вони дають життя тілу. Але деколи між них дістанеться ворог життя, цебто якась недуга і заразить і завоює частину цих комірок. І тепер настає справжня війна між цими хорими і здоровими клітинами в людському тілі. В цьому є ця або та недуга, а при ліченню важне, котрі комірки побідять: хорі чи здорові Коли побідять здорові комірки — чоловік виздоровіє. Коли війско на війні хоче побідити, мусить мати сильну волю й одушевлення до боротьби. Бо де нема волі боротися й коли наперед думаєш, що не можеш побідити — там невдача, поразка певна. Так є і з недугою. Коли думаєш лише над цим, що вже не можеш виздоровіти і що умреш, то тяжко тобі виратуватися від недуги. Колиж не думаєш про смерть і коли з довірям надієшся на виздоровіння, тоді є лекше воювати цим здоровим коміркам твойого тіла з хорими комірками, бо вони мають більшу відвагу-енергію. І тоді лекше побіда, а то є здоровля. На це треба памятати в кождій недузі, треба нам бути доброї віри. Перед хорим, хай він нездужає і найтяжшою недугою, ніколи не говорім про смерть. Хто йому говорить, що певно вмре, той для нього найбільший неприятель. Хорого треба розрадити і робити йому надію на видужання, бо й це помагає.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

V. (1881—1883)

(16)

Літом, ще перед приїздом в Перешори дядька, я поїхав в Єлисавет, а відтіля на хутір до К. Карого, де зібралося зо скілька товаришів по нашому гуртку — Волошин, Грабенко та Левіцький, ми працювали в полі та розмовляли, розмовляли... Тут я вперше побачив Балашова, якого потім К. Карий виставив в своїй комедії „Сто тисяч" під призвищем Бонавентури-Копача. Варто про нього сказати скілька слів. Бувший ґвардейський ротмістр, зовсім змужичілий характерний чоловік. Зімою він учителював по слободах, де не було школи; він збирав учнів по черзі в кожній хаті і там вчив їх читати й писати; там же ночував і харчувався, як громадський чередник, а разом з тим годував і своє порося, яке водив за собою від хати до хати на мотузочку; весною, коли кінчався „семестр" і хлопці росходилися на роботи в полі, він колов своє тепер вже не порося, а підсвинка і справляв своїм учням та їх батькам баль, після якого йшов у мандри. Його фахом було точити (підсівати) зерно (збіжжя) по господарях, чим він не погано заробляв, але пасією його було — шукання закопаних в землі скарбів; він скрізь розпитував, збірав старі записи про скарби і шукав їх довгим свердлом, з яким літом ніколи не розлучався, але крім деяких старовинних річей, ніколи нічого цінного для себе не викопав, а раз мало не наклав життям, як він сам оповідав.

Довідався він від людей, що на одній могилі є закопане золото, яке вночі горить, але видно закляте, бо не дається в руки; він пішов туди одної темної ночі подивитися і наткнувся на Німців-кольоністів, що пасли вночі там коні. Німці запідозріли в йому конокрада, що хотів у них коні вкрасти; а з конокрадами Німці не шуткують — викопають яму, положать туди конокрада і, придержуючи його ногами, засипають живого землею, а потім землю накривають верхніми зеленими дернюгами, які через скілька днів так вростають, що потім самі Німці не знайдуть того місця; так конокрад не відомо де й зникне, бо Німці вміють мовчати. Оточило його з десяток Німців з рушницями і він, тільки дякуючи свойому щупові (свердлові), упевнив їх, що він не коней шукає, а скарбів. Німці пустили його, але старший з них сказав йому на дорогу:

— Дурний ти! ти весь вік шукаєш золота свердлом і все голий; ти шукай плугом, як я; я що-року плугом викопую потроху золота, бо пшениця — тож золото, а тому я живу паном, а ти — злидарем!

На хуторі К. Карого, порадившись з приятелями, я рішив подати прохання і вступити в Московську Петровсько-Розумовську Рільничу Академію, куди у вересні і поїхав разом з товарищем Шмитом, який вже вчився там один рік.

Дорогою через Харків до Москви, вже починаючи від Білгороду, мене вражала велика кількість прохачів-жебраків на всіх станціях (двірцях) в Московщині; жебраки ті були не старі діди, як у нас на Україні, а звичайні собі селяне всякого віку, починаючи від дітей; се вони після невrожайного року ходять „в кусочки", тоб-то випрохувати шматочки хліба.

Москва мені тоді дуже не сподобалася: здоровенне, але страшенно брудне, в порівнанні з нашим Київом та Одесою, місто; люде грубі, некультурні, нахабні. В перший день зо мною трапився такий інцидент: їхав я трамваем-„конкою", сидючи на горі (поверсі) і коли ми проїздили повз (коло) Іверську ікону (образ) Матері Божої, всі скидали шапки і хрестилися, а я, не знаючи в чім діло, розглядався на всі боки за похоронами; раптом сусіда мій схопив з мене мій ширококрисий бриль (капелюх) і з вигуком — „іш, Ґішпанець!" жбурнув його на брук; щоб не зостатися без капелюха, я мусів на всім бігу коней злазити і бігти за ним назад.

По склепах-крамницях московські купці (крамарі) поводилися з покупцями так нечемно, так грубо лаялись, коли їм давали дешеву ціну, що наші крамарі-Жиди, в порівнанні з московськими були верхом чемности.

В Петрово-Розумовській я оселився в одній кімнаті з Шмитом, і се потім принесло мені багато неприємности; діло в тім, як я потім довідався, в Академії вчилося тоді три Шмити і один з них, як довідалися студенти, служив поліційним аґентом, але невідомо який з них, а тому до всіх трох Шмитів ставилися з підозрінням. Вступивши до Академії, я почав росшукувати Українців, бо Шмит не мав з ними звязків, але обіцяв роспитатися, я-ж тим часом прислухався до розмови кожних студентів — чи не по українському вони говорять; саме тоді починалися студентські заворушення в звязку з переформуванням Академії в закриту школу і студенти нервово-підозрені, помітивши, що я прислухаюся до їхніх розмов і довідавшися, що я живу разом з одним з Шмитів, запідозріли мене в шпигунстві, чого я тоді не знав. Тим часом Шмит, довідавшись, що студент Павло Дубровський був бібліотекарем українського студентського гуртка, порадив мені, просто, підійти до нього і познайомитися, що я й зробив. Але Дубровський, хоч і почув від мене українську мову, поставився до мене дуже обережно, почав роспитувати — хто я, звідки і довідавшись, що я скінчив Єлисаветське реальне училеще, спитав — чи не знав я там московського студента М. Левіцького, з яким він був добре знайомий. Я відповів, що не тільки знаю, а був з ним в одному українському гуртку; Дубровський порадив мені добути від нього запоруку, тоді він мені давати-ме книжки з гуртковоі бібліотеки. Я так і зробив і через якийсь час Дубровський одержав від Левіцького дуже похвальний про мене відклик і розказав мені про запідозріння мене в шпигунстві; се так мене вразило, що я готовий був без-вісти забігти і не міг, не червоніючи, навіть з Дубровським говорити; він заспокоював мене і в першу чергу дав мені прочитати у „Вольному Слові" високоцінну та інтересну статтю Драгоманова — „Історична Польща та Великоруська Демократія", що потім вийшла і окремою книжкою. З того часу я близько ційшовся з Дубровським і був з ним в приятельських відносинах до самої його смерти в 1916 році; по скінченню Академії, він був учителем хліборобської школи в Криму, потім Полтавським інспектором сільського господарства, пізніще директором Уманської Рільничої школи і скрізь обережно, але послідовно вів українську лінію, за що по доносу переведено його на службу в Петроград, де він і помер редактором хліборобського журналу.

Недовго я пробув в Академії; незабаром там почалися студентські заворушення і Академію було наневідомий час зачинено, а тим часом А. Вержбицький та М. Левіцький, мої товариші по Єлисаветському гуртку, писали з Харкова, що їх та А. Тарковського принято до Харківського університету, першого, як бувшого московського студента, — студентом на юридичний факультет, а других двох, як реалістів, вільними слухачами — на природописний.

Подумав я, подумав тай не схотів в гидній Москві одиноко ждати, поки відчинять Академію і рішив їхати до Харкова, тим більше, що як виявнилося напевне, Академія мала бути реорґанізована в закриту, як військова, школу, що мене не дуже вабило.

Як тільки між Білгородом та Харковом я побачив першого Жида, то мало не розцілував його, бо він свідчив, що я знов з ненависної мені Московщини, де Жидам не вільно було жити, приїхав на рідну Україну. В Харкові я просто поїхав до Вержбицького, що жив в одній кімнаті з Левіцьким і ми, нанявши поряд ще одну, оселилися втрьох в двох кімнатах. Другого-ж дня я подав ректорови прохання і він по свідоцтву реальної школи приняв мене вільним слухачем на Природописний факультет, на якому я пробув три роки, охоче й пильно студіюючи під керуванням Лубенського Українця професора агрономії Зайкевича спеціяльно Сільське Господарство у всіх його галузях. Під проводом професора ми гуртом скілька раз їздили оглядати найкращі господарства, як от Харітоненка, Кеніґа на Харківщині, та Карлівське, Кочубея на Полтавщині та инчі. Бачучи, що я володію українською народньою мовою, проф. Зайкевич замовив мені скласти популярну брошурку для народу про культуру кукурузи, що я й зробив; не знаю, може вона складена була дуже примітивно, чи з инчих яких причин, але вона світу не побачила, а мені ніяково було за неї спитати у професора Зайкевича. В инчих професорів я працював тільки постільки, аби дістати від них підпис на право слухати лекції і в наступному семестрі.

Само собою, що по приїзді в Харків, я зараз увійшов в студентську Українську Громаду, де вже були членами Вержбицький та Левіцький; Громада та складалася, як і більшість тоді громад з ріжноманітних елементів, ніяких програм не було, ніякої спеціяльної роботи теж; функцією Харківської Студентської Громади тоді було — улаштовувати Шевченківські вечірки, орґанізувати стрічі театральній трупі, що приїздила в Харків, влаштовувати концерт-вечірку, на користь своєї громади і т. д. Найвидатніщим членом і її головою тоді був Авксентій Корчак-Чепурківський, тепер професор київського університету, що й досі зостався активним і твердим Українцем, решта членів були зовсім не помітні і потім безслідно потонули в „житейському морі", окрім хіба одного Феді Єленського, знаменитого тоді своєю оріґінальною примітивністю, про якого треба сказати кілька слів. Родом він був дякович з Полтавщини, вчився в духовній школі і тримався там тільки протекцією архиєрея за свій гарний голос; так нічого не роблячи він і семінарію пройшов, але не схотів іти в попи, а безпремінно заманулося йому бути лікарем; університетський іспит за нього в Одесі видержав товариш його І. Козубов (тоді не вимагалося фотоґрафій) і він зараз же перевівся до Харківського університету. Се був великий, ставний, чорнявий парубок, в якого були закохані всі курсістки; говорити він инакше не вмів як по українському і говорив та співав громовим басом. Коли він здавав професорові хворого (слабого), студенти впускали публіку, як в театр, по білетах, так було багато охочих студентів инчих факультетів подивитися на ту комедію; я ні разу не ходив, якось ніяково було, бо то-ж був мій товариш по студентській українській громаді, але чув про його екзамини багато анекдотів; кажуть, що він та Грузин Чиквишвілі, просто, тероризували професорів. Не знаю як? але він скінчив медичний факультет, отже не довго лікарював. Коли Федя служив земським лікарем на Полтавщині і приїздив до хворого, то перше всього давав гроші і посилав по горілку; випє з хворим та його домашніми кварту горілки, закусить яешнею, а тоді вже обслідує хворого; сільська інтеліґенція скільки разів скаржилася на нього Земській Управі, але наслідстві селяне раз-у-раз свідчили про нього, як найліпше. Але одного разу він пяний склав одному селянинови руку так, що коли вона зрослася, то виявилося, що вона складена була долонею до гори; довелося селянинові в шпиталі знов ломати руку і складати її наново; дійшло діло до суду. Суд позбавив його права лікарської політики і Федя з горя та з досади роспився до краю і вмер.

В Харкові тоді була й стара Громада, але не орґанізована так, як Київська чи Одеська, з формальними виборами членів, з постійними членськими внесками і т. д. (про що я буду говорити на свойому місці), а просто збіралися поважні Українці на Шевченківське Свято, відслуживши панахиду, коли находився сміливий піп; або для привітання якогось приїзжого поважного українського діяча, як наприклад Антоновича, Лисенка, або по якому инчому приводу. Взагалі в Харкові ніколи, ні давніще, ні потім, не було правильно орґанізованої української нестудентської, тоб-то „старої" громади. Ми часто задумувалися над причиною сього явища і приходили до того переконання, що Харків найбільше обмосковлений зо всіх українських міст; ми його називали сіньми (передпокоєм) України, де люде не сидять, а росходяться по инчих кімнатах (покоях). Студентів Українців, навіть орґанізованих в громади, в Харкові було раз-у-раз багато, але по скінченню університету всі вони, за невеликим винятком, виїздили на службу по инчих містах чи селах, а коли хто з них зостався в Харкові, то оженившись з Московкою, найчастіще з купчихою, скоро забував про українські інтереси.

До того гурту, чи кола українського, належали: Дмитро Пильчиків, Михайло Лободовський, Петро Єфименко з дружиною, др. Олександров, адвокат Шиманов та ще скілька меньш помітних людей. Мені часом доводилося бувати на їхніх зборах, а найчастіще приватно у Д. Пильчика та М. Лободи.

Дмитро Пильчиків, колишній член Кирило-Методієвського Брацтва, тоді вже вельми старий, одставний гімназіяльний учитель, з білою бородою і невидющими від катарактів очима. Я вже згадував, коли говорив про Смоленського, що він був організатором фундації друкарні при Науковому Товаристві ім. Шевченка у Львові і що по талантові, значінню його можна було порівняти до Смоленського і се теж був один з найвидатніщих Українців, яких мені на своєму віку доводилося бачити; аж моторошно приємно було слухати сього натхненого промовця, з невидющими, направленими кудись у просторонь очима, коли він було захопиться якоюсь темою і почне її розвивати, синтезувати перед слухачами, яких у нього раз-у-раз по суботах збиралось багато; але писати, як і Смоленський, він нічого не написав. Одного разу, коли він сказав чудову промову, направлену проти жидівських погромів, то його умовили її надрукувати для широкої публіки; він довго писав, нарешті послав її в „Одеський Вістник", що видавав ліберальний „українофил" П. Зелений; кажуть, що по телеґрафу робив поправки, а коли промова та була надрукована, то ніхто її не помітив; ліпше написав би на спіх, на коліні, якийсь репорторчик! Але своїм живим натхненим словом він багатьох навернув до українства, зацікавив ним і зробив інтенсивними робітниками на користь відродження української нації. Памятаю, наприклад, як зявився у нього вперше Д. Єварницький, що тоді недавно скінчив університет і хтось його направив до Пильчика порадитися про тему для маґістерської дисертації; тоді се був кацапик, що не вмів і слова по українському до путя сказати; Пильчик порадив йому поїхати подорожувати по землях Запорожських, а тоді він йому скаже про матеріяли, по якиж можна написати працю по історії Запоріжжя; Еварницький поїхав, описав свою подорож, а потім, як відомо, написав і Історію Запоріжжя і врешті став таким типовим, етноґрафічним Ккраїнцем, яких між нами майже нема.

Д. Пильчикову перед смертю зняли з очий катаракти і він надзвичайно тішився, що знов бачить світ божий. Памятаю, що коли після канікул я прийшов до нього і поздоровився з передпокою, то він зараз пізнав мене по голосу, як пізнавав ухом всіх своїх постійних слуханів, і радісно мені сказав, що він вже прозрів і тепер побачить — чи я такий, яким він собі мене уявляв? а коли я увійшов в кімнату, то він наче здивовано промовив:

— Зовсім не таким! Я певний був, що у вас славянський тип з картопляним носом, аж ви настоящий „берендей" чи „чорний клобук", які колись потонули в українськім морі!

Років через два, непомітно згас, зтаяв сей незвичайно талановитий і темпераментний український патріот, який не один комінець заклав у фундамент будучої Української Держави.

Син його Микола, професор Харківського потім Одеського Університету, член богатьох наукових товариств, в тім числі і ім. Шевченка у Львові, теж свідомий Українець, і третини не мав талантів свого знаменитого батька і помер не лишивши по собі ніякого сліду.

(Дальше буде).

МАДАМ ТРОЦЬКА
Написав А. Аверченко.

Шапка Мономаха.

Мадам Троцька не приймає сьогодні нікого. Вона має вже з ранку мігрену, поганий настрій, і навіть її постійні гості, два Аяксі — Клембовський і Гутор, перенудились в передпокою сорок хвилин і віддихали, не побачивши своєї покровительки.

Тільки як повідомили, що прийшов її любимець — генерал Парський — мадам Троцька трошки оживилася й веліла просити.

„Ах, мон женерань", — сказала вона, капризно, складаючи губки, — „я сьогодні у такому настрою, що пора самій стати під стінку".

„А що-ж таке?" — занепокоєно запитав Парський, та похилився над протягнутою ручкою.

„Нудно. Мені чогось-то хочеться, а чого — я сама не знаю. Знаєте що, генерале. Я хочу щоби ви уладили мені двір".

„А що? Знов наробили канаплі непорядку? Ще сьогодні прикажу позамітати і сховати пусті окрипи".

„Який ви смішний, мон женерель. Я вам не про такий двір кажу, що з вікна видко, а про правдивий, надворний двір. У нас при дворі нема правдивого блеску, правдивої величности, а Леві хоч кілька тещи на голові — ніякого зрозуміння. Я пробувала сама що-не-будь зробити — та дарма, нічого не виходить".

„Так, то тяжко" — задумавшися сказав Парський.

„Ще й як. Ви знаєте, я заложила добродійне товариство Червоного Хреста і попрохала назначити себе почесною предсідателькою у покровителькою — та що з того вийшло? На першім уже торжественнім засіданню секретар товариства стягнув з мене соболевий шаль і виміняв на пів пуда цукру".

„Невже тільки пів пуда дали?" — оживився Парський.

„Ах, мон женераль, ви зовсім не тим інтересуєтеся, чим потрібно. Пів пуда чи пуд — не важно. Прийшло мені позавчера на думку — мати свого придворного поета — розумієте, такого як був Мольер. Я і покликала Маяковського. Посидів пів години, випив півтори фляшки коняку, випхав усі кишені тісточками, обкусав нігті, плюнув три рази на копер і пійшов, майже навіть не поправився. Невже й Пушкин і Лермонтов такі були? Генерале, уладьте мені двір!"

„Розумієте, то річ скомплікована. Треба щоби було багато блискучої молоді... У Вас хоть своячки?"

„Очевидно, єсть. І в Житомирі і в Єлисаветграді. Один сестрінок, Сеня — він торгував збіжжем на стації Одеса — тими днями приходить до мене і просить: „Тіточко — каже — ви тепер зовсім як королева, іменуйте мене графом". — „Сеня", — кажу я йому, — який з тебе може бути граф, коли ти кавчукові ковнірці носиш й у тебе усе під носом червоно". — „Тіточко, — каже — коли стану графом, то замісць гумових ковнірців одягну жабо, а що до червоного, то ви самі знаєте, що в мене хронічний нежит".

„Так", — задумчиво покивав головою Парський. — „Отсей, вибачте, на року петиметра не надається".

„Ну, чи-ж то не образливо? Тепер, коли мій Лєвочка переговорює з союзними державами, руки в кишенях, а нога на ногу — так для того не потрібний пишний блеск? А де він? Потрібне двірське життя, а де воно? Мадам Каменева радила мені: — „Фанічка, — каже вона, — Фанічка! Набери собі як найбільше двірських дам і уважай, щоби вони були завсіди присутні, коли ти їдеш або встаєш з стелі".

„То дуже легко сказати — набери. А як я з ними маю поводитися, того я не знаю. Може я її післати збігати до Продкопу за сотнею папіросів, чи для того потрібний паж? Чи я маю з ними здоровитися поданням ручки, чи вони мають цілувати мою руку? Це бачите цілий ряд важних нерозязаних питань. Генерале, уладьте мені двір."

„А ви хотіли-б, так приблизно, в стилю якої епохи?"

„Що ви сказали би — про Наполеонський? Пишний двір, усі маршали в жовнірів, а Лєва ходить одягнутий в лососиновім штани, а у мене талія високо-високо зовсім під грудьми. Мадам Каменева говорила мені: „Фанічка, вам це буде дуже лицювати!"

„А може бути „Вам більше усміхаласи би епоха Катерини?" — тоном модного кравця, що захвалює модерний фасон, сказав Парський.

„То також нічого собі епоха. Фижми, перуки, граф Зубов. І мені подобається, що Катерина переписувалася з Дідро і з Вольтером. Я тепер, знаєте, попробувала написати до Анатоля Франса, але відповіди не одержала. Або марку забула наліпити, або тоді почта була ліпша чим тепер. А Луначарський також обіцяв, що Продектульт видасть мою переписку з Анатолем Франсом. Послухайте. А що ви скажете про двір Людвиків?"

„Гарні були двори", — похвалив Парський.

„Знаєте, ви були би моїми трьома мушкетерами: ви, Гутор і Клембовський."

„А знаєте, ви дійсно нагадуєте лише Анну Австрійську."

„Серіозно? Мерсі. Ах, герцог Букінгем, ах, брилянтові наконечники." А Дзержинський був би кардиналом Рішельє... Так... Тільки мабуть Лєвики погано кінчили. Я не хотіла би для Леви такої карієри."

„А не хочете Людвиків — возьмім епоху Цезарів. От була краса, от блеск! Уладьте цирк на сто тисяч людей і скажіть Дзержинському, що він замість свого дурного „під стінку", випускав на саботажників дикихзвірів. Жорстоко, але гарно."

„А де-ж Дзержинський диких звірів дістане? Гамбурський Гагенбек на обмін товарів не піде".

„А в Зоологічнім?".

„Ну, дійсно. Всі хижі давно поздихали. Лишилися одні сови та лави."

„Так, колиб тих звірів випустити на голодних буржуїв, то не звірі їх зїдять, а вони звірів пожеруть."

„А потім „епоха Цезарів не для нашого клімату..."

„А, що до клімату. Ви мені обіцяли минулий раз дати запрісочку на два пуди дров".

„Та ви уже минулого місяця дістали".

„Не розумію, чого ви миєтеся, ваше Королівське Величество. Ваші предки роздавали дворянам, що піддержували їхній престіл, цілі міста, маєтки і села, а з вас і кількананяцять полін витиснути годі... Напишіть записку!"

„Ах, мон женераль! Не дармо нам, володіючим сферам, приходиться часто вигололити: „Яка-ж ти тяжка, шапко Мономаха!" Досить буде з вас і пудик".

Переклав О. К.

ЩО ДУМАЮТЬ ІНДІЙЦІ ПРО ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ?

Коли минулої осені в Англійсько-Східних Індіях було затьміння сонця, говорили Індійці, що сонце попало у власть злих духів. За те людий стріне велике нещастя. Тому люде у великих процесіях, по пів міліона, йшли до своїх „святих" купелей, щоби купанням ратуватися від такого нещастя. Коли затьміння минуло, весь народ радів весь день і ніч, що нещастя так скоро пройшло.

З ПОДОРОЖІ ПО АЛЬБАНІЇ

Один німецький подорожник так описує подорож по Альбанії:

Початок лютого, отже небо Альбанії заплакане весь день. На другий день дощ трохи перестав падати. Після снідання (філіжаночка кави по турецьки) припровадили нам коників, тай ми пустилися в дальшу мандрівку. З нами перекладчик. Він сідає по жіночому, бо тут лише так їздять верхом. Пізним вечером добилися ми до Селениці. Там на другий день дісталими у Румунів мулів із сідлами.

Румуни не мають тут власної землі, лише винаєднювоють. Тому 400 літ Турки привели невільників, поселили їх тут. Невільники задержали ношу, релігію. Вони й не позбулися питомого Румунам лінивства, бруду й нужди.

— Чому не вертаєте до Румунії, там богато землі, урожайна. Богата країна.

— Живемо тут уже 400 і тут повмираємо — відповідає поводатор.

Поводатор рослий чоловік. Певне все голоден. Бо з собою взяв лише кукурузяну паляницю і деревляну коробочку сира. То мало йому вистарчити на два дні дороги аж до Берату. Я згодив його без харчів.

Мули ступали болотною дорогою ріки Суріци. І нині тут багато кільчастого дроту, останки з европейської війни. Ішов здовж ріки австрійсько-італійський фронт. Мули обережно перекрадаються поміж дротяні огорожі — видно навчилися цього на пасовищах, де також повно кільчастого дроту. Поромом переїхали ми до „Австрії". Так назвав перевозчик другий беріг ріки. Ми взялися ступати стежками в гору. Вечір запав на горі Градішт. На її склоні лежить невеличке село Кліос. На шпилі звалища старинного римського Білліс. Видно, вміли Римляни будувати фортеці. Ще сьогодня цілі мури з величезних квадратових каменів. Мужики виконують тут ріжні предмети і гроші.

Ми вступили до місцевого бека. Він оригінальне лице, справжний характеристичний вигляд Альбанця. Голова обвинена зовсім турбаном, підпоясаний широким поясом, на ногах пантофлі з задертими в гору носами.

Попросив нас до гостинної кімнати. То велика кімната без стелі, з комином, що виходить просто на дах. Зараз принесли колоду оливкового дерева. Нас попросили сідати на диванах, що були розстелені біля комина. Треба сидіти з підогнутими ногами. Огонь спереду майже припікав нас, а в плечі було зимно. Господар скрутив папіроси, сам запалив і подав. Треба було курити. Зараз зявилися філіжаночки з кавою. По каві принесли збан із водою й підставками. Ми обмили собі руки. Господар і инші домашні люде не мили. Опісля зявилася величезна таца а на ній найріжніші флякони й фляшечки. Господар поставив перед кождим флякон — то була „ракія", або по нашому звичайна горівка. Всі пили й їли мариновані оливки з яйцями. Доки фляшки не були порожні — нічого иншого не подавали.

Вкінці фляшки були порожні. Пізнати це було хоч би по веселіще настроєних умах присутних і сварках.

Внесли низенький столик. Почався пир. Дуже богато страв. Одначе не подали ані вилок ані ножів. Гостинний господар брав курку з тарілки, рвав на куснї і сунув по столі цьому, котрого хотів визначити. Підчас обіду бег (цебто богач, до котрого належить богато поля) казав синам деклямувати. Станули два хлопчаки проти себе й почалося. Один кричав, опісля другий. Видно було, що сперечаються. Перекладчик оповів мені зміст: Альбанець закидає Туркови, що глибив його весь час, хоч були тогосамого віроісповідання. Не допускав до отворення альбанських шкіл, за лист, написаний по альбанськи запроторював його до тюрми і т. д. Деколи здавалося, що хлопці побються. А слухачі були дуже одушевлені й вдоволені.

Ми перейшли гори Сінаї й зійшли до Берату над рікою Осум. Містечко наче збудоване з карт, бо амфітеатральне, на споді гори, так що фундамент одного будинку наче творить стелю другого. Містечко охайне. Крамнички й оригінальна ноша людей пригадують, що тут іще недавно панували Турки. Фез то національна ноша, краска його чорна або біла. Селяни зодіті в короткі вовняні спенцерики, власного виробу. З плечий спадають майже до паса чорні френзлі, широкі колірові пояси, вузкі штани й загнуті носами до гори полуботки (півчеревики). За поясами зброї не видно, бо без дозволу не вільно носити її.

Ми переночували в Бераті, а опісля пустилися иншою дорогою. Музулмане приймали нас усюди вельми гостинно. Коли ми задержалися лише, щоби спитатися про дорогу, зараз виносили чорну каву. Часом господар був такий вбогий, що не мав цукру, а всетаки старався бути гостинний. В грецьких селах не пускали нас на поріг, щойно після довших суперечок переночували нас, коли припадково заскочила нас ніч у такому селі. Взагалі християни менше гостинні, затє старе музулманське покоління приймало нас вельми гостинно. Видно було в їх очах щиру радість, що можуть нас угостити. Та що населення відноситься недовірчиво до чужинців-мандрівників, не дивниця. Вони доволі зазнали нещасть підчас останньої війни.

Після 10-денної мандрівки стрінули ми знову вартового села Селениці. Цікавий тип давньої Альбанії. Вірлине лице, як око (другого нема, прикрите срібною кляпою на тасьмі), через плечі рушниця і револьвер і паси з патронами. На війні доробився. Купив молоденьку жінку (за 3,000 лірів), справив бучне весілля за 1,500 лірів. Тепер пильнує не лише села, але й жінки. А йому 50 літ.

Альбанська жінка, то мальована лялька. Добре, коли ще вміє варити як-так. Все инше спочиває на плечах чоловіка. Два роки тому лютувала грипа. Богато жінок згинуло. Альбанці питаються: Чи не можна би з 2,000 жінок спровадити з инших держав, а гроші заплатили би.

До Вальони й Дураца йде добрий гостинець. Збудований ще Туречиною. Тірана типово східне містечко. 17 тисяч населення. Лежить у кітловині, окружений високими горами. Тут осідок влади. Отже вулиці замітають щодня. І військова музика грає перед касарнями. Зовсім, як у великій столиці. На базарі богато каварень. Обслуга жіноча. В каварнях офіцери, парламентарні посли. Та треба відійти лише кілька кроків від ринку, а там уже вулиці, на які не виходить ні одно вікно. Така вулиця окружена з обох сторін високим муром з червоної непаленої цегли. Лише щільно зачинені брами, вказують, що тут мешкають люде. Жінки, що подибаєтєся їх на вулицях, то чужинки, Альбанка, яка шанує себе, не виходить ніколи сама на вулицю. Колиж уже мусить, вбирається в чорну сукню, такусаму заслону закидає на лице, бере парасольку до руки й неповоротно йде в пантофлях на високих обцасах. Жерело моди для Альбанії — Туреччина.

В місті нема гарних будинків. Все збудоване в касарняним стилю, переважно з непаленої цегли. Лише зовнішні стіни двох мечетів прикрашені гарними фресками. На бічній вулиці є і церковця. Альбанські священики з вусами. Альбанське правительство, щоби довести до згоди фанатиків ріжних віроісповідань, визначило віроісповідний комітет, до котрого входять духовні представники всіх віроісповідань, а крім цього 4 приватні люди. Так релігійна боротьба не поширюється на вулицю. Альбанці почуваються як у себе дома, що дають пізнати чужинцеви. В краю залізниць нема, дороги понищені. Транспорти відбуваються на мулах. Плекають головно: кукурудзу, тютюн і оливки. Альбанець є інтелігентний, поворотний, любитель подорожувати. Отже можна сподіватися, що ще бачить доброго в Америці, Італії і деинде — примінить у себе.

Й ФРАНЦ ЙОСИФ І ЙОГО СИН РУДОЛЬФ ЗНАЛИ, ЩО АВСТРО-УГОРЩИНА ПРОПАДЕ.

Цісар Франц Йосиф зладив 1901-го року завіщання. В цьому написав, як мається розділити його майно, колиб його наслідники втратили корону і престол. А його син, престолонаслідник Рудольф написав таке: „цікавий я, як то ще довго потягне, аж завалиться ця стара руїна Австрія і розлетиться на дрібні части". Так отже й вони бачили, що то все було порохнаве й що Австро-Угорщина мусила пропасти.